

„Organ upoważniony” – zadania i cele w systemie oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na potrzeby bezpieczeństwa państwa

Henryk Dziśnięński

Zakład Nadzoru nad Wyrobem ITB „Moratex”, Łódź

Wstęp

Do dnia 1 maja 2004 r., tj. do dnia wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, wyroby przeznaczone na cele obronności i bezpieczeństwa państwa, przed wprowadzeniem do użytku, podlegały ocenie zgodności pod względem spełnienia określonych wymagań na podstawie przepisów następujących aktów prawnych:

– ustawy z dnia 3 kwietnia 1993 r. o badaniach i certyfikacji (DzU Nr 55, poz. 250, z późniejszymi zmianami),

– ustawy z dnia 20 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (DzU Nr 166, poz. 1360, z 2003 r. Nr 80, poz. 718, Nr 130, poz. 1188, Nr 170, poz. 1652, Nr 229, poz. 2275 oraz z 2004 r. Nr 70, poz. 631, Nr 92, poz. 881, Nr 93, poz. 896 i 899 i Nr 96, poz. 959),

– Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1994 r. w sprawie zakresu i trybu stosowania ustawy o badaniach i certyfikacji do wyrobów produkowanych w kraju i importowanych wyłącznie na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa, a także właściwości organów w tych sprawach (DzU Nr 80, poz. 370),

– Rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 6 kwietnia 2001 r. w sprawie wykazu wyrobów, które nie mogą być nabywane bez certyfikatu (DzU Nr 43, poz. 483 i Nr 113, poz. 1213 oraz z 2002 r. Nr 166, poz. 1365).

Utrata mocy przez wyżej wymienione akty prawne (z wyjątkiem ustawy o systemie oceny zgodności) spowodowała, że Minister Obrony Narodowej oraz minister właściwy do spraw wewnętrznych utracili możliwość regulowania kwestii związanych z oceną zgodności ww. wyrobów. Ponadto niemożliwa stała się realizacja art. 19, 20 i 27 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (DzU Nr 67, poz. 679, z późniejszymi zmianami). Do czasu wprowadzenia nowej ustawy

prowadzenie oceny zgodności wyrobów opierało się tylko i wyłącznie na zasadach kontraktowych, tj. przez wpisanie odpowiednich klauzul do umów na dostawę wyrobów [1].

Problemy te zostały rozwiązane w momencie wprowadzenia nowej ustawy z dnia 17 listopada 2006 r. o systemie oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa (DzU Nr 235, poz. 1700), której podstawowym celem (Art. 2, pkt 1.) wg Ustawodawcy jest:

– zapewnienie ochrony interesów państwa w obszarze obronności i bezpieczeństwa przez ustalenie zasad dotyczących oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na cele obronności i bezpieczeństwa państwa,

– zapewnienie warunków do prowadzenia oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na cele obronności i bezpieczeństwa państwa przez kompetentne i niezależne podmioty, w zakresie spełnienia wymagań zawartych w specyfikacjach technicznych,

– zapewnienie warunków do eliminowania zagrożeń stwarzanych przez wyroby przeznaczone na cele obronności i bezpieczeństwa państwa dla życia i zdrowia użytkowników oraz dla środowiska.

Ustawa w Art. 4 określa, że system oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa tworzą:

– specyfikacje techniczne,
– przepisy określające sposób przeprowadzania oceny zgodności,

– przepisy określające działanie podmiotów uczestniczących w procesie oceny zgodności wyrobów,

oraz przewiduje aktywny udział w procesie oceny zgodności wyrobów:

– dostawców,
– jednostek badawczych,
– jednostek certyfikujących,
przez działania tych podmiotów obejmujące:

– czynności wykonywane przez dostawcę w celu wykazania, że wyrób spełnia wymagania określone w specyfikacji technicznej (tryb I),

– badania przeprowadzane przez jednostkę badawczą (tryb II),

– certyfikację wyrobów przeprowadzaną przez jednostkę certyfikującą (tryb III).

Wybór trybu przeprowadzenia oceny zgodności jest zależny od cech i parametrów technicznych wyrobu oraz jego znaczenia dla obronności i bezpieczeństwa państwa i jest określony w stosownym rozporządzeniu.

Każdy z trybów oceny zgodności kończy wystawienie deklaracji zgodności OiB, w której Dostawca potwierdza, na swoją wyłączną odpowiedzialność, że wyrób jest zgodny ze specyfikacją techniczną.

Nad funkcjonowaniem systemu oceny zgodności wyrobów sprawowany jest nadzór przez organ wskazany przez właściwego ministra na podstawie delegacji zawartej w Art. 21 ustawy. Nadzór sprawowany jest w dwóch obszarach:

– nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku,

– nad działalnością jednostek badawczych oraz jednostek certyfikujących w zakresie prowadzenia przez te jednostki działań związanych z oceną zgodności wyrobów.

Dla przedstawianych w dalszej części zagadnień istotnym obszarem jest sprawowanie nadzoru nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku, który obejmuje tok postępowania określony w Art.18÷20 ustawy, tj.:

1. zgłoszenie wyrobu przez Dostawcę do organu sprawującego nadzór nad czynnościami związanymi z wyrobem,

2. potwierdzenie zgodności wyrobu ze specyfikacją techniczną,

3. monitorowanie oraz ocenę procesów i wyrobów realizowanych przez Dostawcę (czynności te każdorazowo określa umowa na dostawę wyrobu),

4. ocenę systemu zarządzania jakością Dostawcy na zgodność z właściwymi normami międzynarodowymi lub wymaganiami Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczącymi zapewnienia jakości, w odniesieniu do realizowanej umowy na dostawę wyrobu seryjnego.

Jeżeli czynności opisane powyżej w punktach 2÷4 potwierdzą dane zawarte w deklaracji OiB wyrobu, organ sprawujący nadzór nad czynnościami związanymi z wyrobem stwierdza ten fakt stosowną adnotacją na przedmiotowej deklaracji. Wyrób nie może zostać wprowadzony do użytku bez tej adnotacji.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w załączniku do rozporządzenia z dnia 25 września 2007 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na potrzeby bezpieczeństwa państwa oraz ich wykazu (DzU Nr 188, poz.1351) określił wykaz wyrobów podlegających ocenie zgodności.

Grupa 1: broń palna

Lp.	Nazwa wyrobu lub grupy wyrobów	Tryb oceny zgodności			Wspólny Słownik Zamówień CPV
		I	II	III	
1	pistolety			X	29631100-2
2	rewolwery			X	29631110-5

Grupa 3: amunicja

Lp.	Nazwa wyrobu lub grupy wyrobów	Tryb oceny zgodności			Wspólny Słownik Zamówień CPV
		I	II	III	
1	amunicja do broni palnej			X	29640000-7

Grupa 6: pojazdy i samochody specjalne do zastosowań policyjnych^{*)}

Lp.	Nazwa wyrobu lub grupy wyrobów	Tryb oceny zgodności			Wspólny Słownik Zamówień CPV
		I	II	III	
1	samochody ciężarowo-osobowe (furgon)	X			34136000-9
2	pojazdy specjalne			X	34114000-9
3	autobusy	X			34121000-1
4	przyczepy specjalne			X	34223300-9

^{*)} Nie podlegają ocenie pojazdy i samochody standardowo wyposażane fabrycznie, w których nie dokonuje się modyfikacji ze względu na charakter zadań wykonywanych przez jednostki podległe ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

Grupa 12: sprzęt i środki ochrony indywidualnej i zbiorowej

Lp.	Nazwa wyrobu lub grupy wyrobów	Tryb oceny zgodności			Wspólny Słownik Zamówień CPV
		I	II	III	
1	2	3	4	5	6
1	SPRZĘT I ŚRODKI OCHRONY UKŁADU ODDECHOWEGO				
1.1	maski przeciwgazowe filtracyjne			X	18131200-8
1.2	maski izolacyjne			X	18131200-8
1.3	filtrpochłaniacze do masek filtracyjnych			X	29231431-7
1.4	pochłaniacze regeneracyjne do masek izolacyjnych			X	18131200-8
1.5	aparaty ewakuacyjno-tlenowe			X	29851200-1
2	SPRZĘT I ŚRODKI OCHRONY SKÓRY				
2.1	filtracyjna odzież ochronna			X	18131200-8
2.2	barierowa odzież ochronna			X	18131200-8
1	2	3	4	5	6
3	SPRZĘT I ŚRODKI				

	OCHRONY BALISTYCZNEJ I INNEJ				
3.1	kamizelki ochronne (kulooodporne zewnętrzne i wewnętrzne, odłamkooodporne i inne)			X	18131100-7
3.2	hełmy ochronne (odłamko- i kulooodporne oraz inne)			X	18133300-3
3.3	osłony ochronne (przeciwwybuchowe kulooodporne, odłamkooodporne i inne)			X	36910000-3
3.4	pancerze i osłony zabezpieczające (stalowe, ceramiczne, reaktywne i inne)			X	36910000-3
3.5	ochrony przeciwuderzeniowe (tarcze, kaski, kamizelki, rękawice, osłony nóg, przedramienia i inne)			X	36910000-3
4	SPRZĘT PIROTECHNICZNY				
4.1	kombinezon pirotechnika (kpl.)			X	18131400-0
4.2	pojemniki przeciwodłamkowe i przeciwwybuchowe			X	36930000-9

Grupa 14: przedmioty zaopatrzenia mundurowego

Lp.	Nazwa wyrobu lub grupy wyrobów	Tryb oceny zgodności			Wspólny Słownik Zamówień CPV
		I	II	III	
1	mundur polowy		X		18115000-8
2	kurtka polowa z podpinką		X		18200000-1
3	trzewiki desantowca/trzewiki skoczka		X		19332000-2
4	buty specjalne z mem- braną izolacyjną		X		19332000-2
5	ubranie z membraną izolacyjną z ocieplaczem		X		18131000-6

Należy podkreślić, że liczba wyrobów w grupach i liczba grup podlegających ocenie zgodności będą sukcesywnie rozszerzane.

Nadzór nad wyrobem wprowadzanym do użytku

Na podstawie delegacji zawartej w Art. 21 ustawy Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał Rozporządzenie z dnia 29 sierpnia 2007 r. w sprawie szczegółowego sposobu sprawowania nadzoru nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych (DzU Nr 170, poz.1201). W rozporzą-

dzeniu tym w § 2.1 określono, że organem sprawującym w imieniu ministra nadzór nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku jest Dyrektor Instytutu Technologii Bezpieczeństwa „Moratex”, zwany dalej Organem upoważnionym. Natomiast w §§ od 3 do 10 opisano zakres czynności do wykonania przez Organ upoważniony w ramach sprawowania nadzoru nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku.

Realizując zapisy rozporządzenia, Dyrektor ITB „Moratex” Zarządzeniem Nr 7/2007 z dnia 4 października 2007 r. powołał w Instytucie nową komórkę organizacyjną o nazwie Zakład Nadzoru nad Wyrobem.

Do podstawowych zadań Zakładu należy:

1. W zakresie sprawowania nadzoru nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku:

a) podjęcie działań przez Kierownika Zakładu do sprawowania nadzoru nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku na polecenie Dyrektora,

b) analiza dokumentów dostarczonych przez Dostawcę,

c) przygotowanie planu nadzoru w uzgodnieniu z Dostawcą,

d) sprawowanie nadzoru nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku w oparciu o plan nadzoru,

e) udokumentowanie czynności ujętych w planie nadzoru nad wyrobem,

f) powiadamianie Zamawiającego o utrudnieniach przy wykonaniu czynności z planu nadzoru lub niemożliwości ich wykonania,

g) zgłoszenie do Dyrektora zakończenia sprawowania nadzoru nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku.

2. Przygotowanie i nadzór nad procedurami dotyczącymi odpowiednich trybów oceny zgodności dla czynności związanych z wyrobem wprowadzanym do użytku.

3. Przygotowanie do zawarcia z przedstawicielami innych instytucji projektów umów dotyczących sprawowania nadzoru nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku, a zawierających m.in.:

a) określenie w planie nadzoru szczegółowego zakresu czynności do wykonania i sposobu ich dokumentowania,

b) określenie sposobu współpracy i udziału przedstawicieli ITB „Moratex” w czynnościach ujętych w planie nadzoru.

Bardzo ważną rolę w systemie oceny zgodności wyrobów spełnia Departament Bezpieczeństwa Publicznego MSWiA, odpowiedzialny za wprowadzenie systemu w resorcie i pełniący funkcję

organu nadzorującego działalność jednostek badawczych i jednostek certyfikujących w zakresie prowadzenia przez te jednostki działań związanych z oceną zgodności wyrobów. Komórką realizującą te zadania jest Wydział Oceny Zgodności Wyrobu i Normalizacji Departamentu. Tylko ścisła współpraca Departamentu i Instytutu jako komórek organizacyjnych podlegających Ministrowi będzie gwarancją, że nadzór nad funkcjonowaniem systemu oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na potrzeby bezpieczeństwa będzie wykonywany w sposób prawidłowy.

Relacje występujące pomiędzy Zamawiającym, Dostawcą i Organem upoważnionym w procesie oceny zgodności wyrobu

ZAMAWIAJĄCY

Zamawiającym jest jednostka lub komórka organizacyjna podległa lub nadzorowana przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Pojęcie „Zamawiający” nie jest zdefiniowane w słowniczku do ustawy, ale to właśnie on poprzez ogłoszenie zamówienia, jego prowadzenie i zakończenie podpisaniem umowy z Dostawcą inicjuje czynności opisane w ustawie i aktach wykonawczych.

Zamawiający w procesie zamówienia realizuje następujące zadania:

- gromadzi informacje od potencjalnych użytkowników wyrobu o ich oczekiwaniach,
- przygotowuje Specyfikację Istotnych Warunków Zamówienia (SIWZ), uwzględniając oczekiwania przyszłych użytkowników,
- ogłasza przetarg,
- wyłania Dostawcę,
- podpisuje umowę z Dostawcą.

Zadaniem decydującym o prawidłowym przebiegu procesu zamówienia oraz procesu oceny zgodności wyrobu jest prawidłowe przygotowanie przez Zamawiającego SIWZ. Poziom przygotowania tego dokumentu decyduje o skuteczności procedury przetargowej, o zgłaszanych protestach i odwołaniach oraz ma podstawowy wpływ na jakość wyrobu przekazanego do użytku.

Specyfikacja Istotnych Warunków Zmówienia powinna zawierać:

- informacje formalno-prawne (terminy, miejsca, organy itp.),
- specyfikację techniczną,
- wzór umowy.

Dla Zakładu Nadzoru nad Wyrobem, wykonującym zadania wynikające ze sprawowania nadzoru nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzonym do użytku, najważniejsze są: specyfikacja techniczna i umowa.

Dokumentem identyfikującym wyrób jest specyfikacja techniczna, która zgodnie z art. 3, ust. 2, pkt 13 ustawy określa cechy, jakie powinien posiadać wyrób w zakresie:

- wymagań technicznych,
- jakości,
- bezpieczeństwa użytkowania,

w tym w odniesieniu do nazewnictwa, symboli, badań i metodologii badań, znakowania oraz oznaczania wyrobu, a w szczególności dokumenty takie, jak Normy Obronne, Polskie Normy z dziedziny obronności i wojskowości (PN-V), kryteria techniczne wyrobów, wstępne założenia taktyczno-techniczne, założenia taktyczno-techniczne, warunki techniczne, wojskowe tymczasowe warunki techniczne oraz dokumentację techniczno-technologiczną.

Umowa w zakresie spełnienia zapisów ustawy i rozporządzeń powinna zawierać postanowienia dotyczące wskazania:

- trybu odbioru,
 - Organu upoważnionego,
 - terminu i formy zgłoszenia wyrobu do objęcia go nadzorem,
 - wymaganych dokumentów odniesienia,
 - wymaganych aktualnych badań dotyczących oceny wyrobu i potwierdzeń jakościowych,
 - wskazanie deklaracji OiB jako dokumentu potwierdzającego zgodność wyrobu ze specyfikacją techniczną,
- oraz
- zobowiązanie Dostawcy do wspomagania procesu nadzoru, realizowanego przez Organ upoważniony.

W ramach sprawowania nadzoru nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku Zakład Nadzoru nad Wyrobem, działający w imieniu Organu upoważnionego, zobowiązany jest do współdziałania z Zamawiającym w zakresie:

- wyjaśnienia zapisów w umowie i specyfikacji technicznej lub innych dokumentach odniesienia,
- informowania Zamawiającego o utrudnieniach w realizacji Planu Nadzoru,
- poinformowania Zamawiającego o przerwaniu czynności nadzoru i przyczynach, które to spowodowały,
- przekazywania Zamawiającemu uwag i wniosków wynikających z wykonywanych czynności Organu upoważnionego.

DOSTAWCA

Zgodnie z zapisem art. 3 ust. 2 poz. 6 ustawy pod pojęciem „Dostawca” należy rozumieć przedsiębiorcę, realizującego dostawę wyrobów na rzecz komórek i jednostek organizacyjnych podległych

Zamawiający, Dostawca i Organ upoważniony w procesie sprawowania nadzoru nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku

lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej oraz organów, komórek i jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, w tym producenta, dystrybutora i importera.

Dostawca zostaje wyłoniony w drodze postępowania przetargowego przez Zamawiającego. Po uprawomocnieniu się wyniku postępowania i po podpisaniu umowy Dostawca jest zobowiązany do pisemnego zgłoszenia wyrobu do Organu upoważnionego (Art. 18 pkt.1 ustawy), przesyłając w załączeniu potwierdzoną kopię umowy i specyfikację techniczną. Ponieważ ustawa i akty wykonawcze do niej nie określają terminu przesłania powyższych dokumentów, przyjęto w praktyce, że jest to 5 dni roboczych. Termin ten musi być potwierdzony w umowie.

W oparciu o umowę i specyfikację techniczną Zakład Nadzoru nad Wyrobem przekazuje Dostawcy propozycje Planu Nadzoru, który po uzgodnieniu i zatwierdzeniu jest realizowany przez

przedstawicieli Dostawcy i Organu upoważnionego. Należy podkreślić, że w Planie Nadzoru opisane są czynności do wykonania wynikające z zapisów aktów wykonawczych do ustawy oraz umowy pomiędzy Zamawiającym a Dostawcą, dlatego też tak ważne jest właściwe przygotowanie specyfikacji technicznej i umowy przez Zamawiającego.

Wykonanie i potwierdzenie czynności opisanych w Planie Nadzoru jest podstawą do adnotacji Organu upoważnionego na deklaracji zgodności OiB Dostawcy, a przekazanie tej deklaracji przez Dostawcę do Zamawiającego jest podstawą do wprowadzenia wyrobu do użytku.

Podsumowanie

Pracownicy Zakładu Nadzoru nad Wyrobem sprawowali nadzór nad czynnościami związanymi z wyrobem wprowadzanym do użytku przy dostawach wyrobów dla Policji, Straży Granicznej i Biura Ochrony Rządu.

Pozyskana wiedza praktyczna w trakcie wykonywania tego nadzoru pozwala na postawienie wniosku, że poprzez wprowadzenie systemu oceny zgodności wyrobów tworzą się prawidłowe relacje pomiędzy Zamawiającym i Dostawcą w procesie nabywania wyrobów. Także potwierdza się funkcja Organu upoważnionego jako niezależnego podmiotu od stron umowy, realizującego nadzór nad przebiegiem czynności Dostawcy w ramach wykonywanego kontraktu.

Literatura

1. Uzasadnienie:

<http://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf>